

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
DOKTORI ISKOLA – BŰNÜGYI TUDOMÁNYOK

CSÁNYI CSABA

A TANÚVÉDELEM ÉS A SZERVEZETT BŰNÖZÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI
ÉS
A TANÚVÉDELEM EGYES ESZKÖZEI

PHD értekezés tézisei

Pécs

2010

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
DOKTORI ISKOLA – BŰNÜGYI TUDOMÁNYOK

CSÁNYI CSABA

A TANÚVÉDELEM ÉS A SZERVEZETT BŰNÖZÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI
ÉS
A TANÚVÉDELEM EGYES ESZKÖZEI

PHD értekezés tézisei

Témavezető:

Dr. Gál István László PhD.

habilitált egyetemi adjunktus

Pécs

2010

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS.....	3.o.
1.1.	A témaválasztás indoka.....	3.o.
1.2.	A kutatás tárgya.....	4.o.
1.3.	A kutatási hipotézisek.....	4.o.
1.4.	A kutatási célok és módszerek.....	5.o.
2.	AZ ÉRTEKEZÉS RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA.....	6.o.
2.1.	Alapvetés, fogalom-meghatározás.....	6.o.
2.2.	A tanúvédelem szükségessége.....	6.o.
2.3.	A tanúvédelem az egyes országokban – nemzetközi kitekintés.....	8.o.
2.4.	A tanúvédelem magyarországi eszközrendszere.....	9.o.
3.	AZ ÉRTEKEZÉS EREDMÉNYEINEK A BEMUTATÁSA.....	11.o.
3.1.	A tudományos eredmények összefoglalása.....	11.o.
3.2.	Az eredmények hasznosítása.....	18.o.
4.	SUMMARY.....	20.o.
5.	A SZERZŐ ÉLETRAJZA.....	22.o.
6.	A SZERZŐ PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE.....	24.o.

1. BEVEZETÉS

1.1. A témaválasztás indoka

A tanúk védelme iránti igény az utóbbi másfél - két évtizedben vált világviszonylatban is igazán jelentős gonddá. A tanúk megfélemlítése, befolyásolása persze nem új keletű jelenség, de ennek tömegessé, módszeressé és egyre durvábbá válása mégis a szervezett bűnözés növekvő térnyerésének köszönhető.

A bűnöző vállalkozások a tárgyi bizonyítás esélyeit leggyakrabban kudarcra kárhoztatják, de módszeresen, időt és energiát nem kímélve törekednek a személyi bizonyítás ellehetetlenítésére is. A bűnöző-szervezetek önvédelmi mechanizmusának aktivizálódása folytán a kiemelt súlyú ügyekben tanúvallomást tevőkkel szembeni atrocitások száma is szaporodott.

Az állam igénye, hogy a tanú vallomást tegyen, sok esetben szemben áll a tanú védelemhez való jogával. A védelem érdekében a tanú adatai, esetleg személye is ismeretlen marad a terhelt és a védelem számára, de a védelemnek az a joga, hogy kérdést tegyen fel vagy kérdést intéztethessen a vád tanúhoz a fair eljárás szabályai alapján megmarad, ugyanakkor ezzel együtt a közvetlenség elve is sérül. A klasszikus eljárási alapelvek és a tanú védelem iránti igénye között is érdekellentét áll fenn.¹

A hazai tanúvédelem „tökéletlensége” mégis leginkább nem a jogi szabályozásban keresendő, hanem a meglévő szabályozás gyakorlatának kiforratlanságában, hiszen nálunk nincsenek olyan „hagyományai” a tanúvédelemnek, mint például az Egyesült Államokban, Olaszországban vagy akár Németországban.²

Korábbi tevékenységemből adódóan – az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság állományában operatív műveleti területen ténykedtem - volt némi rálátásom a Magyar Köztársaság Rendőrségén belül a Tanúvédelmi Szolgálat megszervezésére, kialakulására, alkalmanként a tanúvédelmi feladatok végrehajtására, így – véleményem szerint – a témaválasztásom indokolt volt.

Másrészt a választott kutatási téma – álláspontom szerint – rendkívül időszerű. Napjainkban az Európai Unió szervei egyhangúan támasztják alá, hogy folyamatosan nő a szervezett bűnözés mértéke és ennek kapcsán egyre fontosabb a tanúvédelem európai szinten történő rendezése, ráadásul szervezett bűnözés mellett megjelent - már nem csak az Egyesült Államokban – a terrorizmus problémája is.

¹ Róth, Erika: Hogyan és kitől védjük a tanút? Kriminológiai Tanulmányok Különkiadás, Budapest, 2001. 113-114. o

² Bakai, Katalin: A tanúvédelem nemzetközi modelljei, A tanú védelmének elméleti és gyakorlati kérdései, Pécs, 2009. 19. o.

Ehelyütt elég talán csak utalnom az Unió által meghirdetett stockholmi programra, melyben prioritásként jelenik meg a terrorizmus és szervezett bűnözés elleni küzdelem, valamint ehhez kapcsolódóan a tanúvédelem.

1.2. A kutatás tárgya

A tudományos doktori képzés keretében kutatási témaként a tanúvédelmet választottam. A tanúvédelem, mint kutatási terület, sokrétű, igen átfogó téma, ezért a dolgozatomban megpróbáltam a szervezett bűnözéssel kapcsolatos összefüggéseit vizsgálni, illetve feltárni, valamint ennek kapcsán foglalkoztam a tanúvédelem lehetséges irányjaival.

A magyar jogirodalomban több olyan munka született, amely a tanúvédelmet illetve a tanúvédelem egyes kérdéseit veszik górcső alá. Ezek közül külön is meg kell említeni *Varga Zoltán* művét, amelyet a téma feldolgozása kapcsán különösen jól tudtam hasznosítani. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy a dolgozat szűkebb témakörében összefoglaló mű ezidáig nem látott napvilágot magyar nyelven, míg a dolgozat szélesebb tárgyát feldolgozó monográfiák hosszú évekkel ezelőtt születtek, így azok nem tartalmazhatják a legfrissebb tendenciák, fejlemények és gyakorlat bemutatását.

1.3. A kutatási hipotézisek

Tom Blom holland szakember álláspontjához kapcsolódva, abból az alaptételből indultam ki, hogy a tanúvédelem formái, jogintézményei egy viszonylag szűk, jól behatárolható eszközrendszerrel leírhatók. Az eszközrendszer 2 nagy csoportra osztható, egyik részét képezik a védelmi jellegű eszközök, másik részét pedig a támogató jellegű eszközök. Ennek bizonyítására 10 állam tanúvédelmi eszközrendszerét vizsgáltam meg, melynek során a fenti tételt bizonyítottnak értékeltem.

A fenti axiómának a következménye, hogy az egyes államok jogrendszereinek és a területükön jelen lévő szervezett bűnözés természetének és kiterjedésének eltérő volta ellenére az általuk alkalmazott alapvető tanúvédelmi eszközök nagymértékben hasonlatosak, bár kétségtelen, hogy az egyes jogintézményekre vonatkozó részletszabályok országról országra változnak.

Véleményem szerint a tanúvédelem kapcsán nem csupán a megfelelő jogi eszközrendszer kialakítása a feladat az egyes államok számára, hanem szükséges az is, hogy azt lehetőség szerint adekvát módon és hatékonyan alkalmazzák az eljáró hatóságok. Ehhez feltétlenül szükséges a megfelelő pénzügyi és műszaki feltételek biztosítása, de nem utolsó sorban az eljáró hatóságok tagjainak a tanúvédelemmel kapcsolatos képzése, utánképzése, ismereteinek megfelelő szinten tartása. Mindenképpen elkerülendő a jogalkotó számára, hogy a tanúvédelem kérdésében a közvélemény az igazságszolgáltatást tehetetlennek, felkészületlennek érezze.

A tanúra – mint a büntetőeljárás egyik fontos szereplőjére - több oldalról erőteljes nyomás nehezedik. Ezek sorából kiemelhetjük a tanúzási kötelezettséget, aminek nem teljesítése szankciót von maga után. Régebben a tanú érdeke az volt, hogy ezen törvényes hátrányokat elkerülje. Jelenleg az az érdeke, hogy az őt, illetve hozzátartozóit célzó, a bűnelkövetők felől érkező élet, testi épség, személyi szabadság, vagyonbiztonság elleni támadást elhárítsa. Emellett eltörpülhet a nem megfelelő vallomás tételével járó büntetőjogi következmény. Ez a fenyegetés elsősorban a szervezett bűnözői csoportok részéről figyelhető meg.

A jelenlegi szabályozás kapcsán – ahogy azt Róth Erika megfogalmazta – több érdekellentét jelenik meg a tanúvédelemhez kötődően. Ezek között kellene az arany középutat megtalálni, ami, azt hiszem, különösen nehéz, hiszen nem lehetséges, hogy mindenki a legteljesebb mértékben megkapja azt, amire igényt tart, hiszen egymást átfedő területekről van szó. „A létező érdekek, igények, szükségletek közötti konfliktusos helyzetekben akkor találjuk meg a szabályozási optimumot, ha a lehető legtöbb előny jut mindenkinek, a legkevesebb súrlódás és veszteség árán.”³

1.4. A kutatási célok és az alkalmazott kutatási módszerek

A dolgozat célja a tanúvédelem és a szervezett bűnözés megjelenésével illetve elterjedésével kapcsolatos összefüggések átfogó bemutatása, az Európai Unió valamint néhány tagállam tanúvédelmi rendelkezéseinek feltérképezése. Céлом volt, hogy fellajstromozzam azokat az eszközöket és módszereket, amelyek jelenleg Magyarországon a hatóságok rendelkezésére állnak. A dolgozat témájának nem tárgya a bűncselekmények áldozatainak segítése és az állami kárenyhítés, éppen ezért nem is vizsgáltam a magyarországi áldozatvédelem jogi hátterét, jelenlegi helyzetét.

A megjelölt témát oly módon kívántam feldolgozni és bemutatni, hogy a dolgozat egyidejűleg adjon elméleti elemzést, valamint a joggyakorlat és a jogalkotás számára hasznosítható következtetéseket.

A kutatás módszere alapvetően *leíró, elemző, történeti és összehasonlító* jellegű volt. A kutatómunkában egyaránt igyekeztem feldolgozni a kapcsolódó elméleti munkákat, a normatív szabályozást és vizsgálódásom körébe vonni a kialakult gyakorlatot.

A kutatás során több mint száznegyvenöt magyar nyelvű és több mint száztíz idegen nyelvű könyvet, tanulmányt, cikket olvastam át és rendszereztem. Az elmúlt években számos alkalommal találkoztam a tanúvédelem területén tevékenykedő szakemberekkel. Ezek során interjúkat készítettem személy- és tanúvédőkkel is, további jelenlegi és korábbi szolgálatvezetőkkel.

³ Mackó, Mária – Szigeti, Péter: Jog és jogállam, Állam- és jogelméleti alapismeretek. Rejtjel Kiadó, 2004. 105. o.

Korábbi tevékenységemből adódóan volt olyan eset is, melyben én is aktívan részt vettem, így saját tapasztalatokkal is tudtam gazdagítani az értekezést.

Több külföldi utam során tanulmányoztam a tagállamok tanúvédelemmel foglalkozó szervezeteit, társszervek vezetőivel is beszélgettem, ennek kapcsán kiemelném a Szlovák Tanúvédelmi Szolgálatot⁴ és annak vezetőjét, Ludovik Urgas ezredest, akitől nagyon sok hasznos információt kaptam a nemzetközi együttműködésről.

2. AZ ÉRTEKEZÉS RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA

Dolgozatom 5 fő részből áll, a részek fejezetekre, illetve címekre, alcímekre osztottak.

2.1. Alapvetés, fogalom-meghatározás

A dolgozat első részének I. fejezetében – a bevezetésben – a dolgozat tárgyának meghatározásával, a témaválasztás indokoltságával, kutatási hipotézis felállításával, valamint a kutatás céljainak és módszereinek bemutatásával foglalkozom. A II. fejezetében vizsgálom a tanú fogalmát, szerepét, eljárásjogi helyzetét, a bizonyítás általános kérdéseit, illetve bizonyos, a téma megértéséhez nélkülözhetetlen fogalmak magyarázatát adom meg.

2.2. A tanúvédelem szükségessége

A II. részben a tanúvédelem és a szervezett bűnözés összefüggéseire világítok rá azáltal, hogy a szervezett bűnözés kialakulását, illetve fejlődési állomásait mutatom be a görcső alá vett államokban, úgymint az Egyesült Államok, Olaszország, Németország, Szlovákia és nem utolsósorban Magyarország.

A bűnözés az emberiséggel egyidős, de az információs korszak fontos új jelensége a globális szinten összekapcsolódó bűnözői hálózatok, amelyek hatással vannak a nemzeti és nemzetek közötti-fölötti gazdaságra, a politikára és az államra, valamint a kultúrára is. A helyi bűnöző csoportok sokasága kapcsolódik össze szervezetten, hogy egy globális bűnözői hálózatban működjenek együtt, mely rugalmas és gyorsan változtatható.

A szervezett bűnözésnek az a célja, hogy egy igen kiterjedt tevékenységre támaszkodva - amely nem nélkülözheti a nemzetközi vonatkozásokat sem - jelentős befolyásra és vagyona tegyen szert.

A szervezett bűnözői csoportok tevékenysége sokszínű: minden, ami tiltott és nagyobb hozzáadott értékkel rendelkezik, globális csempészhalozatokba kerül. Ilyenek pl. a kábítószer és egyéb pszichotróp anyagok, fegyverkereskedelem⁵, radioaktív anyagok,

⁴ Pontos elnevezése: Országos Rendőr-főkapitányság, Védő Szolgálatok Főosztálya

⁵ a legális és nem legális fegyverkereskedelmet igen nehéz megkülönböztetni egymástól, a döntő – véleményem szerint - a végfelhasználó kiléte

emberi szervek, illegális bevándorlók (migráció), dokumentumok és információk, technológiák és eszközök, lopott tárgyak pl. művészeti tárgyak, műkincsek, illegális szemét, etc., valamint az ezekhez kapcsolódó erőszakos tevékenységek. További területei a szervezett bűnözésnek: prostitúció, szerencsejáték, uzsorakölcsönzés, emberrablás, pénzbehajtás, zsarolás, hamisítás, bérgyilkosság. A globális szervezett bűnözés középpontjában a pénzmosás⁶ áll, egyes álláspontok szerint ötszázkilencven és kétezernyolcszázmilliárd⁷ dolláros nagyságrendben évente, ez az, ami az illegális és legális gazdaságot összeköti, ezzel nagyobb bizonytalanságot okozva a globális gazdaság működésében (gazdasági turbulenciák)is.

A bűnszervezetek alapvető célját - amely nem más, mint maximális haszon szerzése - ugyanis csak nemzeti és nemzetközi szinten, együttesen lehet elérni. Nem csak azért, mert sok ember vesz benne részt, s földrajzilag változatosak a termelés, a szállítás és az eladás helyei, hanem azon módszerek miatt is, amelyeket a bűnözők alkalmaznak.⁸

A kábítószer-kereskedelem és eladás, fegyverkereskedelem, prostitúció, valamint a hozzá kapcsolódó gyermek- és lánykereskedelem, zsarolás, csempészés és az egyéb hasonló tiltott tevékenységek jelentős pénzt és nagyon bonyolult struktúrákat tesznek szükségessé. Jellemzőjük, hogy minél jelentősebb a befektetett tőke, annál kiterjedtebb a bűnöző szervezet struktúrája is.

Tekintve, hogy a bűnözés célja a haszonszerzés, nyilvánvaló, hogy mindenhol megveti a lábát, ahol pénzt lehet szerezni. Különösen igaz ez a kábítószer-kereskedelemre, ahol a termelési költségek viszonylag alacsonyak, viszont a piacon a haszon könnyen realizálható, hatalmas a kereslet és szinte állandó a növekedése.

A bűnözés globalizációja az elmúlt két és fél évtizedben ment végbe. A bűnöző szervezetek egyre inkább transznacionális tevékenységeket folytattak, élvezve a globalizáció és az új információs és kommunikációs eszközök előnyét. A stratégiájuk – melyet követnek -, az, hogy olyan országban (lokálisban) telepítik le és tartják a vezetési és „termelési” központjaikat, ahol jól tudják ellenőrizni a környezetet, a legális intézményeket.

A II. rész 2. fejezetében a szervezett bűnözés és az Európai Unió kapcsolatát vizsgálom.

⁶ a pénzmosás révén hihetetlen mennyiségű ellenőrizhetetlen pénz áramlik a gazdaságba, a globális pénzáramot labilissá téve, gyors mozgása és természete miatt a spekulációból fakadó turbulenciát erősítve. De közvetlen hatása lehet a nemzetgazdaságokra is, hisz gyakran akár nagyobb is, mint egy-egy nemzetgazdaság, így meghatározhat makrogazdasági folyamatokat is, tehát átalakítja a gazdasági környezetet, rövid távú stratégiái miatt csökkentve az előreláthatóságot

⁷ Gál, István László: A pénzmosás elleni küzdelem közgazdasági és büntetőjogi kérdései, PhD értekezés 2005. és

Patrick Moulette: Money laundering: staying ahead of the latest trends In: Observer No. 220. April 2000. 28. o.

⁸ logisztikai támogatás struktúrái, közvetítők alkalmazása, a kereskedelemhez használt szállítás típusa, fizetési rendszerek, a haszon összegyűjtésének és tisztára mosásának mechanizmusai, etc.

A szervezett bűnözésnek és más, súlyos bűncselekmények megjelenési formáinak a nemzetközivé válása olyan rohamosan terjedőben lévő jelenség, amely a schengeni térséget is érinti.

A Közös Piac egyik alapelve a munkaerő szabad áramlása a tagállamok közt⁹ és ezzel összefüggésben a tagállamok a belső határok fizikai és technikai felszámolására törekedtek. De a határok korlátlan átjárhatósága a tagállamok között maga után vonta az illegális migráció és a szervezett bűnözés elterjedését, illetve elterjedésének veszélyét.¹⁰

Az Európai Unióhoz kapcsolódó jelenleg aktuális kérdéskör kapcsán – nevezetesen az igazságszolgáltatás rég esedékes átfogó, európai szellemű kodifikációja, úgymint európai büntetőeljárás normáinak kidolgozása a büntetőjog mellett - figyelni kell a tanúvédelem problémájára is.

2.3. A tanúvédelem az egyes országokban – nemzetközi kitekintés

A védelmi és támogató jellegű eszközök sokfélék, az alkalmazott jogi szabályozás kialakítása az irányadó azzal kapcsolatban, hogy a védő szerv kezében a tanú megvédésére milyen eszközök vannak. Egyértelmű, hogy a védelmi jellegű eszközök kombinálhatók – sőt, ez sok esetben egyenesen kötelező – a támogató jellegű eszközökkel.

A III. részben néhány külföldi állam tanúvédelmi rendszerét mutattam be a teljesség igénye nélkül, de úgy gondolom, hogy sok tanulságot lehet leszűrni mind az Egyesült Államok, mind az európai tanúvédelmi megoldásokból is.

Míg az USA tanúvédelme nagysága, fejlettsége, hatékonysága folytán érdekes, addig kontinensünk államainak tanúvédelme is figyelmet érdemel, hiszen földrajzi, gazdasági, társadalmi és jogi környezete is közelebb áll hozzánk, így jobban adoptálható a magyar jogrendbe.

A magas fokú szervezettséget mutató maffia típusú bűnszervezetek azért, hogy elérjék céljukat, az olyan országokat veszik „birtokukba” és ott telepednek meg, ahol a lehető legkisebb a lelepleződés veszélye. Ezt felismerve az európai országok többségében már létezik valamilyen szintű tanúvédelem, amely az adott ország bűnözéséhez és bűnüldözési feltételrendszeréhez igazodik.

Az olasz jogalkotók azt is felismerték, hogy az ottani kriminális szervezetekkel szemben csak a legkeményebb törvényi szabályozásokkal lehet fellépni, így Európában ott a legszélesebb a tanúvédelmi intézkedések köre.

⁹ A személyek szabad mozgása az Európai Unió egyik tartópillére, az Európai Gazdasági Közösségek alapításáról szóló 1957. március 25-i Római szerződés 3. cikk c. pontja és az 1986-os Egységes Európai Okmány óta szerves része az integrációs folyamatnak.

¹⁰ Lambert, John: Az EU egységes piacának sikere gondokat is okoz, Európa Dialógus 1998/3. 2. o.

A németországi szervezett bűnözés szintén elég nagy ahhoz, hogy az állam keményen lépjen fel. A német tanúvédelmet azért is szemléltettem részletesebben, mert a hazai szabályozás a német tanúvédelmet tekinti mintának.

Azokban az országokban – és itt az észak-európai, illetve skandináv államokra gondolok -, ahol a szervezett bűnözés térhódítása későbbi, vagy egyáltalán nem jelentős, ott a tanúvédelmi szabályozások sem olyan liberálisak. Olaszországgal szemben a többi európai államban sokkal több és hangosabb vita árán érték el a tanúvédelem szabályozását, és jelenleg is rengeteg vitáról, ellenérvről hallunk az alkalmazott tanúvédelmi szabályok jogszerűségét illetően. Sőt, jó néhány országban visszalépés jelentkezett a tanúk védelmét tekintve, főleg az anonim tanúk alkalmazhatóságával kapcsolatban.¹¹

Bemutattam néhány környező államot is, mert a magyarral nagyon sok hasonlóság figyelhető meg a tanúvédelmi rendszereik kialakítását illetően, de vannak olyan államok az ismertettek között, akik gyakorlatban és tapasztalatban Magyarország előtt járnak.

2.4. A tanúvédelem magyarországi eszközrendszere

A disszertáció IV. részében a tanúvédelem hazai eszközeit mutattam be, bizonyítván azt, hogy a büntetőeljárás-jogi szabályozáson kívül is megtalálhatók a védelem eszközei. Bevezetésként rövid történeti áttekintést adtam. Eszerint a tanúbizonyítás már a XIII- XIV. században fejlődésnek indult és V. Károly Constitutio Criminalis Carolina törvénykönyve is az egyik legfontosabb bizonyítási eszközként jelölte meg: „Ha valaki a büntett fő eseményét egyetlen jó és kifogástalan tanú segítségével (ahhoz hasonlóan, ami alább a jó tanukról és vallomásukról mondatik), bizonyítja alaposan, akkor ezt félbizonyítéknak nevezik, s az is.”

Már Werbőczy István 1514- es Tripartituma rögzíti a következőket: „Elsőben (mondom) az szabadságot: hogy minden tanú szabadon és félelem nélkül, jó akarattya szerint és nem erővel való kételeniségből: hanem csak törvény szerint való kérdésből vallya meg az igazat: Hogy az fegyvertől való félelem miat, az törvének igazsága ne láttassék elhallgattatni.”¹²

Ennek ellenére a tanúkkal és a tanúvédelemmel évszázadokon keresztül nem foglalkoztak olyan mértékben (vagy egyáltalán nem), mint a többi eljárásjogi témával. Ez érthető, ha figyelembe vesszük azt, hogy a tanúvédelmet indokoló körülmények, társadalmi viszonyok elsősorban a XX. században jelentek meg a világon, és az 1980-as évektől jelentek meg Magyarországon, így korábban nem is volt elvárható, hogy kidolgozott szabályok legyenek a témában.

¹¹ Megemlíthetjük a Cseh Köztársaság, Hollandia és Dánia esetét, ahol ellentétesnek találták a tanúvédelem ezen szakaszait az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkelyében foglalt legjobb védelemhez való joggal és a fair eljáráshoz való joggal.

¹² Werbőczy, István: Tripartitum, 27. czim, 3. §
http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.htm

Az 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról már részletesebb szabályokat fogalmazott meg a tanúkat és a tanúvallomást illetően, de még itt sem beszélhetünk tanúvédelmi rendeltetésű szabályozásról.

Ezt követően sem az 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról, sem az 1973. évi I. törvény nem tartalmazott kifejezetten tanúvédelmi célzatú rendelkezéseket.

A 90-es évek közepén egyre nagyobb igény mutatkozott a felmerülő problémák megoldására, ugyanis a tanúk védelme a joggyakorlatban jelentkezett problémaként, a bírók jelezték, hogy a megfenyegetett, bántalmazott tanúk vallomásának hiánya válságot idézhet elő az igazságszolgáltatásban.¹³ Előfordult, hogy a tanút a bíróságon érte a fenyegetés, amíg a folyosón várakozott a tárgyalásra, mikor is ugyanazon a folyosószakaszon várakoztatták a terheltet is, aki meglátva a tanút, csak fejjel intett felé és a magas, kigyúrt, láthatóan jó erőben lévő „embereitől” kérdezte meg: „Ő az a tanú? Keressétek meg!” Ezt követően ettől a tanútól érthetően már nem lehetett érdemleges és használható tanúvallomást várni. Ahogy mindannyian elgondolkodunk azon, hogy hasonló helyzetben mi sem kockáztatnánk saját testi épségünket, vagy akár az életünket egy olyan ügyért, amelybe nem önszántunkból kerültünk bele, nem is fűződik különösebb érdekünk hozzá, egy „civilnek” pedig az állam igazságszolgáltatási igénye megfoghatatlan, elvont fogalomként jelenik meg, vajmi keveset jelent számára.

Az ilyen és hasonló esetek elkerülése érdekében a '90- es években Magyarországon is megtörtént az ENSZ és az Európai Unió elvek és ajánlások alapján a tanúvédelmi szabályok kiépítése. Hazánk az Európai Unióhoz történő csatlakozás folyamatában vállalta a jogharmonizációt, mely során Magyarország eleget tett több uniós állásfoglalásban foglaltaknak¹⁴, valamint az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (97) 13. számú ajánlásának „A tanúk megfélemlítése és a védelemhez való jog” címmel, amely elismerte a tanúvallomások speciális szerepét az igazságszolgáltatásban és fontos vezérfonalul szolgált a hazai szabályozás megalkotásához.

A régi Be. módosítása, az 1994. évi XCII. törvény deklarálta először a magyar jogrendben, hogy a tanúnak lehetősége van – itt még csak – személyi adatainak zárt kezelésére. A jelenlegi szabályozás felé ez a törvény volt az első lépés.

Ez a törvény azonban még mindig csak a meglévő eljárásjogi szabályok közé épített be tanúvédelmi rendelkezéseket, ahogy a következő törvénymódosítás, az 1998. évi LXXXVIII. törvény. Akkor még a régi Be. rendelkezései közé illesztették be az új szabályokat, az új Be. csak ezt követően lépett hatályba.

Az 1998-as törvény tovább lépett, mint az előző Be. novella, megfogalmazta a „tanúvédelmi alapszabályként” ismert szakaszt, és ezzel először mondta ki egyértelműen, mi az új rendelkezés célja.

¹³ Varga, Zoltán: Tanú a büntetőeljárásban, Complex Kiadó, Budapest, 2009. 104. o.

¹⁴ 1995. november 23-i állásfoglalás a nemzetközi szervezett bűnözés elleni harcban alkalmazott tanúvédelemről; 1996. december 20-i állásfoglalás a nemzetközi szervezett bűnözés elleni harcban az igazságszolgáltatással együttműködő egyénekről; 1997. február 24-i együttes fellépés az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelemben alkalmazott eljárásról

Lehetővé tette a tanú nevének zártan kezelését is a személyi adatokon felül, továbbá biztosította a tanú szembesítésének mellőzését a szükséges esetekben.

Bevezette a különösen védett tanú jogintézményét, és meghatározta az elrendelésének feltételeit is egyúttal.

A következő nagymértékű változtatás az új eljárásjogi törvény hatályba lépése volt. 2003. július 1-én lépett hatályba az 1998. évi XIX. törvény, melyet még hatályba lépése előtt többször módosítottak, többek között a tanúvédelmet érintően is. Már részletesen szabályozta a tanúvédelem intézményét és külön cím alatt foglalkozott a témával.

Ezt követően 2000. január 1-től a 34/1999. (II. 26.) Kormányrendelet szabályozta a büntetőeljárásban résztvevő személyek és az eljárást folytató hatóság tagjainak fizikai védelmét, majd a 2002. évi I. törvény módosította az érvényes, de még nem hatályos új Be. szinte egészét.¹⁵

Ebben a fejezetben foglalkoztam a büntető anyagi jogi eszközök, a büntetés-végrehajtás valamint a bűnügyi tudományokon kívüli jogterületek bemutatásával.

A IV. rész II. fejezetében a gyakorlati végrehajtást, a gyakorlati végrehajtáshoz kötődő titkosszolgálati eszközök alkalmazását, illetve a nemzetközi együttműködés problémáit vetettem fel.

3. AZ ÉRTEKEZÉS EREDMÉNYEINEK A BEMUTATÁSA

3.1. A tudományos eredmények összefoglalása

A tanúvédelem igen bonyolult és költséges intézmény, ezért is kell, hogy a hatóságok kezében ultima ratio maradjon. Gondoljunk csak arra, hogy a hatóságok – és természetesen az érintett személy közös - döntése akár a tanú és hozzátartozói egész további életére is kihatással lehet, azt megváltoztathatja.

A tanúvédelemben résztvevők számára a védelmet éppen ezért - sok-sok tényező, az érintett személy véleménye, hozzájárulása, a hatóságok tagjainak megfelelő felkészültsége és szakmai tapasztalata alapján – személyre szabottan kell biztosítani.

A szakemberekkel történő beszélgetések kapcsán kiderült, hogy a veszélyeztetett személyek – hacsaknem korábban maguk is kapcsolatba kerültek a szervezett bűnözéssel - nem szívesen vállalják a személyazonosság cserét, de még csak hosszabb időre szóló elköltöztetést sem. Ennek a ténynek kapcsán a hatóságok védelmi intézkedés alá bevonás gyakorlatának a szakmai etikai normája hiányára hívtam fel a figyelmet.

¹⁵ A 2002. évi I. törvény 309 §-ból áll.

A tanúvédelem több érdeket szolgál és a védelem mértéke nagyban függ a más érdekek sérelmétől. Előfordulhat, hogy nem célszerű egy adott tanúvédelmi eszköz alkalmazása, mert túlságosan korlátozza az igazságszolgáltatás más fontos érdekeinek érvényesülését.¹⁶

Végeredményben – a disszertációban tett felsorolásból kitűnően – megállapítható, hogy a tanúvédelem eszköztárának széles választéka áll a magyar hatóság rendelkezésére.

Az, hogy mikor melyik kerül alkalmazásra, mindig a konkrét ügy, az eljárásban résztvevő szakemberek felkészültsége, szakmai hozzáértése, elhivatottsága és nem utolsósorban hozzáállása határozza meg. Mert egyértelműen kijelenthetjük, hogy rendelkezhetünk a legjobb törvényi háttérrel is akár, az csak annyiban érvényesül, amennyiben az a gyakorlatban realizálódik.

Befejezésként az Emberi Jogok Európai Bírósága a Kostovski kontra Hollandia ügyben¹⁷, 1989. november 26-i ítéletének figyelmeztetését citáljuk.

„Jóllehet a szervezett bűnözés terjedése kétségtelenül megfelelő eszközök bevezetését kívánja meg, a Bíróság megállapítja, hogy nem fektettek elegendő hangsúlyt arra, hogy -- az ellenőrizhető és megfelelő bírósági eljárás a civilizált társadalomban mindenki érdeke. A tisztességes igazságszolgáltatáshoz való jog olyan kiemelt helyet foglal el a demokratikus társadalmakban, hogy azt nem lehet opportunus okokból feláldozni.”¹⁸

Az igazságszolgáltatásnak – benne a szervezett bűnözés elleni küzdelemmel és azzal kapcsolatban a tanúvédelemmel – egyértelműen az emberi jogok védelmével együtt kell érvényesülni.

Az értekezés eredményeként javaslataimat az alábbiakban, négy fontos területen foglalom össze.

A) Kriminálpolitika problémák:

- 1) Szükséges-e a Btk. szabályainak szigorítása – mit eredményezhet a súlyosabb szankcionálás veszélye a tanúvédelemben? Az ítéletek és a végrehajtási szabályok szigorítása a tanúvédelem „hiányával” együtt még veszélyesebbé teszi majd a tanúskodást, és a lakosság növekvő félelme az őt erre kényszerítő bűnüldöző szervektől a bejelentett bűnesetek számának akár radikális csökkenését is eredményezheti.

¹⁶Leng, Roger: Az Egyesült Királyság tanúvédelmének elméleti és gyakorlati problémái in A tanúvédelem útjai Európában, szerkesztette: Róth Erika, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2002. 33. o.

¹⁷ Kostovski kontra Hollandia, 1989. november 26-i ítélet (ügyszám: 11454/85)

¹⁸ Kostovski kontra Hollandia elleni ügy ítéletének 44. bekezdése

- 2) Mi van abban az esetben, ha a hatóság nem volt képes megvédeni a tanút? Vane, ha igen, akkor meddig terjed a hatóság – és így gyakorlatilag az állam – helytállási kötelezettsége? Szerencsére ennek a kérdésnek a gyakorlatba történő feltételére még nem került sor.

B) Normatív problémák:

- 3) Javasoljuk a büntetőeljárás törvény tanúvédelmi részében nevesített – de külön normákban szabályozott – személyi védelem és tanúvédelmi program egységes, törvényi szintű szabályozásának bevezetését.

Az új törvény egységes szabályozást adna a büntetőeljárásban résztvevő, az igazságszolgáltatást tevékenyen segítő, továbbá a velük közeli kapcsolatban álló olyan személyek számára, akik erre tekintettel kerülnének fenyegetett helyzetbe és személyes biztonságuk az állam fokozott védelmét igényli, továbbá az érintettet fenyegető veszély mértékéhez igazodva, fizikai jellegű vagy különleges intézkedések alkalmazásával segítené elő a bűnözés – különösen a kiemelkedő súlyú, elsősorban a szervezeten elkövetett bűncselekmények – elleni küzdelmet, a bűnüldözést, az igazságszolgáltatás érdekeinek hatékony érvényesítését.

- 4) Javasoljuk a vallomás megtételének hatóságok részéről történő befolyásolásának teljes tilalmát, mind pozitív, mind negatív irányban. Az ezzel kapcsolatos garanciaelemek, biztosítékok, ellensúlyok rendszerének törvénybe történő beemelését hangsúlyozzuk.
- 5) Az Sztv., Ket. és a Pp. tanúfogalmának egységesítése, kibővítése – azért, hogy a jövőben ne forduljanak elő olyan szituációk, melyekben a hatóság csak akkor szembesül azzal az objektív ténnyel, hogy a tanú az ügrről tud valamit, vagy sem, amikor kihallgatja – a tanúvédelemben részesülő alanyi kör ezáltal történő szűkítésének megakadályozása.
- 6) Az előző ponthoz kapcsolódóan: tanúvédelemben csak tanú részesíthető – ha az eljáró hatóságok a Be. fogalma szerint értelmezik a tanú fogalmát, akkor olyan személy vonatkozásában is lehetőség van tanúvédelem alkalmazására, akitől a tanúkenti kihallgatása során az ügyre vonatkozóan érdemi információt nem nyertek, de az esetleges elkövetők abban a feltevésben vannak, hogy rájuk nézve terhelő információkat szolgáltatott.
- 7) A zárt adatkezeléssel kapcsolatban: problémaként jelentkezik a gyakorlat során, hogy olyan személyek is kérik az adatok zárt kezelését, akik hosszabb ideje egy településen laknak (pl. kis városban, faluban), esetlegesen ismerik is egymást, tudják a másikról, hogy kicsoda. A jövőre vonatkozóan – gondolva az informatika rohamos terjedésére –, ha egységes, zárt informatikai rendszert alkotnának az eljárásban résztvevő hatóságok számítógépes rendszerei, akkor

ezen rendszeren belül sikeresen lehetne kezelni a jelenlegi jegyzőkönyv melletti borítékolás rendszerét.

- 8) Az R (97) 13. számú ajánlásban megfogalmazottakkal egyetértésben a különösen védett tanú jogintézménye alkalmazásakor javasoljuk az ún. „igazoló eljárás” bevezetését, amely lehetőséget teremt - az eljáró bíróságtól független bizottság formájában – arra, hogy érdemben vizsgálják az anonim tanú szavahihetőségét. Ez – véleményünk szerint – elfogadható lenne a védők számára is, hisz erről az oldalról sok kritika és támadás érte azt, hogy csorbul a védelem és a közvetlenség elve.
- 9) A védetté nyilvánítás eddigi gyakorlatát figyelemmel kísérve – amennyire ez megismerhető volt – megállapítható, hogy együttműködő személy illetve fedett nyomozó nem töltött be különösen védett tanúi pozíciót. Álláspontunk szerint ez a tanúvédelem mindennapjaiban problémaként jelentkezhet - jelentkezik. Felfogásunk szerint nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely a fenti kategórián belül kizárná azt, hogy együttműködő személy (pentitó) vagy fedett nyomozó különösen védett tanú pozíciót foglaljon el. A fentiek alapján megfogalmazhatjuk, hogy az ügyészi gyakorlatban kialakult egy olyan nézőpont, mely szerint együttműködő személy (illetve fedett nyomozó) – lehetőség szerint - ne legyen különösen védett tanú. Ezzel nem értünk egyet, ennek a hibás gyakorlatnak a felülvizsgálatát, újragondolását javasoljuk az ügyészi szervek számára.
- 10) A „rendészeti védelem”¹⁹ (személyvédelem) kapcsán a jelenlegi szabályozás²⁰ alanyi körének újragondolását, kibővítését javasoljuk – gondolunk itt pl. a nyomravezető vagy éppen a feljelentővel kapcsolatos veszélyeztetettség kérdésére.
- 11) Véleményünk szerint nem tisztázott és eddig a gyakorlat sem – mivel nem ismerhetők meg az ügyek – alakíthatta ki a védelmi programhoz kapcsolódó feltételrendszerben megjelenő „kiemelkedő súlyú bűncselekmény” fogalmának a definícióját. A törvény indokolása csak általánosságban magyaráz, fogódzkodót ez sem ad. „Az adott bűncselekmény súlyosságának megítéléséhez mindig a konkrét ügy körülményeinek alapos vizsgálata szükséges. A kiemelkedő súlyú bűncselekmény önmagában nem feltétlenül az adott bűncselekmény súlyosabb minősítését vagy magasabb büntetési tételét jelenti, hanem a bűncselekmény körülményeire, indítékára, motivációjára, elkövetőjének és egyéb szereplőinek személyére utal. Ebben a körben különös gonddal kell vizsgálni a bűncselekmények elkövetési módját, jellegét és a

¹⁹ Tremmel Flórián használja a kifejezést, mint vizsgálandó problématerület, lásd Tremmel, Flórián: a tanúvédelem rendszerszemléletű megközelítése in A tanú védelmének elméleti és gyakorlati kérdései, szerkesztette: Mészáros Bence, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet, Pécs, 2009. 115. oldal

²⁰ 1998. évi XIX. törvény 98. §

bűncselekmények elkövetési és jogi tárgyát, valamint az abból a büntetőeljárásban résztvevőre háruló konkrét veszélyt. E különös körülmények megítélésére természetesen a büntetőeljárást folytató és ekként a Programba való felvételt kezdeményező szervnek van reális lehetősége.” Történtek ezzel kapcsolatban felvetések, de egyértelmű iránymutatást még eddig nem alakított ki sem a szakma, sem a tudomány.

- 12) A védelmi program kapcsán – az együttműködési megállapodás kérdésére irányítjuk a figyelmet. Miért polgárjogi szerződés keretein belül történik ez? Büntetőeljárásban a nyomozó hatóság kezdeményezi egy polgárjogi szerződés megkötését? A tanú polgári jogi szerződésben lemondhat-e az emberi jogai egy részéről? Szabad mozgás, lakóhely szabad megválasztása – alkotmányjogi kérdéseket is felvet a problémakör.

Az kétségtelen, hogy az állam a tanúvédelmi programban részt vevő személy életének megőrzése érdekében léptet érvénybe korlátozásokat, mint ahogy az is, hogy a tanúvédelmi programban résztvevő személy a saját biztonsága érdekében mond le ezekről.

Tekintettel az élethez való jog korlátozhatatlan jellegére - dogmatikai szempontból elsősorban erre vezethető vissza az, hogy az állam a tanúvédelmi programban részt vevő személy életének megőrzése érdekében léptet érvénybe korlátozásokat. Ugyanakkor a magánjogi szerződés - még akkor is, ha atipikus - intézményét ebben az ügyben feleslegesnek érezzük, hiszen amennyiben elfogadjuk az előzőekben leírtakat, az államnak nincs szüksége az egyén beleegyezésére a mozgásszabadság, stb. korlátozásához ebben az ügyben.

Álláspontunk szerint két eset lehetséges:

- a) amennyiben elfogadjuk azt, hogy az állam korlátozhatja a tanúvédelmi programban résztvevő személyek egyes alapjogait, úgy a szerződés megkötése e tekintetben teljességgel irreleváns, tehát felesleges - ez viszont nem érinti azt, hogy más egyéb kérdéseket a felek szerződésben rendezzenek;
- b) amennyiben nem fogadjuk el az állam alapjog-korlátozási lehetőségét, úgy azt szerződéssel sem lehet megalapozni, hiszen alapjogról lemondani semmilyen formában nem lehet.

Véleményünk szerint az első változat helytálló. Ha ezt elfogadjuk, akkor az alkotmányban megfogalmazott állami kötelezettséget már nem kell szerződésben nevesíteni, tehát a megállapodás kérdését rossz oldalról közelítette meg a jogalkotó a normában.

C) Bizonyítás-elméleti kérdések:

- 13) A kriminalisztika adós a gyakorlatnak a tanúvédelem gyakorlati végrehajtása során felmerülő problémák megoldási javaslataival, mert – Finszter Géza

szavaival élve – ezek a módszerek a legutóbbi időkig nem viselték el a tudományos kutatást.²¹ Lehetőséget kellene teremteni a titkosítás ellenére arra, hogy a szakemberek számára az eddigi szakmai tapasztalatok hozzáférhetővé váljanak, a kriminalisztika – mint tudomány – pedig ezen tapasztalatok elemzését követően ajánlásokkal segítse a végrehajtást.

- 14) A tanúvédelem kezdeményezése, elrendelése során a törvényesség – a bizonyítás – a konspiráció érdekei ütköznek! A tanú vallomásaának a súlyát a nyomozóhatóságnak már előzetesen értékelni kell – modellezni, hogy a bíróságon miként lesz értékelve, mennyit fog érni. Itt a legfőbb probléma az, hogy a nyomozóhatóság hoz előzetesen egy döntést, hogy a bíróságon majd hogyan fog értékelni. Ha ezt nem megfelelően végzik, akkor – mivel a bizonyíték súlya kellően nem befolyásolja az ítéletet – a hatóság teremt egy későbbi veszélyhelyzetet a tanú számára, mivel rábírja a programban való részvételre – óhatatlanul felhívva az elkövetők figyelmét rá.
- 15) A tanúvédelmi szolgálat munkatársai – mint hivatásos állományú rendőrtisztek – részt vehetnek-e későbbi büntetőeljárásban, mint tanúk? Rtv. vonatkozó rendelkezései és a tanúvédelem kapcsán a jogintézménnyel és a végrehajtó szervvel kapcsolatos bizalom áll szemben egymással!
- 16) A „titkos bizonyítékok”²² kapcsán jegyezzük meg: át kell gondolni és kidolgozni azt, hogy az ügyek milyen körében használható az anonim tanú tanúvallomása! Tremmel szerint a „kettős arányosság” követelménye szerint kell eljárni – mely állásponthoz csatlakozunk.
- 17) Felhívjuk a figyelmet a bizonyítékok objektivizálása fontosságára – a tanúvédelmi programban résztvevő személyek tanúvallomásaának – többszöri – rögzítésére, az ehhez szükséges technikai háttér biztosítására.
- 18) Az előző ponthoz kapcsolódóan: az eljárások elhúzódásával az emlékek is enyésznek. A bírósági döntések során egyre inkább előtérbe kerül a tárgyi bizonyítás – óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy csökken a jelentősége a személyi bizonyításnak?
- 19) Javasoljuk a zártcélú távközlő hálózat mielőbbi kiépítését – alkalmazását, nem csak a bírósági főszakaszban, hanem – a hálózat kibővítése révén, abba integrálva a bíróságon kívüli eljáró hatóságokat is – már a nyomozás során is.
- 20) Videokonferencia alkalmazása kapcsán – felmerül a kérdés, hogy a közvetlenség elvének érvényesülése sérül vagy nem sérül? Szerintünk alkalmazható, közvetett módon érvényesül a közvetlenség elve, de a tanú védelme érdekében ez elfogadható. Ezen az állásponton van Kovács Judit is.

²¹ Finszter, Géza – Irk, Ferenc: Gazdasági – társadalmi változások, a bűnözés új kihívásai (Szervezett bűnözés Kelet-Közép-Európában, az Európai Unió peremén) Kriminológiai Tanulmányok XXXVIII. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2001. 45. oldal

²² Tremmel, Flórián: a tanúvédelem rendszerszemléletű megközelítése in A tanú védelmének elméleti és gyakorlati kérdései, szerkesztette: Mészáros Bence, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet, Pécs, 2009. 112. oldal

D) Rendészeti – igazgatási kérdések a gyakorlatban:

- 21) A gyakorlati végrehajtásban problémaként jelentkezik, ha pl. a Tanúvédelmi Szolgálat munkatársa szorul tanúvédelemre – ugyanis első körben – a szabályozás szerint – ha személyi védelemről van szó, akkor az elrendelő szervnek kell azt biztosítani! Ezt ki lehetne küszöbölni, ha a Szolgálat munkatársát a Szolgálat védhetné.
- 22) A gyakorlati végrehajtásban szintén problémaként jelentkezik, hogy olyan személy, aki valamilyen okból kikerül a tanúvédelmi programból, megismeri a Szolgálat által alkalmazott erőket, eszközöket, módszereket, vagy legalábbis annak egy részét – ennek kiküszöbölése egyrészt Szolgálaton belüli belső szabályzók kialakítását követeli meg, másrészt – a további hatékony munkavégzés érdekében – megnövelt anyagi erőforrások biztosítását a Szolgálat számára (pl. az ún. T-költségek terhére fenntartott biztonságos lakások és esetleges gépjárművek)
- 23) A tanúvédelem gyakorlati végrehajtásával kapcsolatban: gépjárművek külföldön történő tankolása (MOL – SHELL kártyák kérdése); érintett személy²³ rapid, azonnali külföldre történő kiszállítása esetén a gépjármű konvoj országhatárokon történő átlépésének problémái, Szolgálat munkatársainak fegyverei átszállítása, idegen államban történő közlekedés (-szabályainak) problémái, feltűnés elkerülése érdekében a gépjárművek egyedi azonosítóinak esetleges cseréje (bilaterális megállapodások alapján).
- 24) Felhívjuk a figyelmet a nyomozóhatóságok végrehajtó állományának tanúvédelemmel kapcsolatos információinak, ismeretének megalapozására, szinten tartására, folyamatos bővítésére – az ezzel kapcsolatos rendőrségi belső normák kidolgozásának és maradéktalan végrehajtásának kiemelkedő jelentőségére.
- 25) A tanú szubjektív veszélyérzete és az objektív veszélyhelyzet nem mindig esik egybe. Nagyon fontos a hatóságok részéről történő előzetes kockázat- és veszélyelemzés! Ennek kapcsán a kérdés az: ha nem egyezik, meddig fog tartani a tanúvédelem?
- 26) Véleményünk szerint nagyon fontos terület és kapcsolódik a tanú hatóságok részéről történő befolyásolás, presszionálás problémaköréhez is a rendőrség részéről a tanúvédelmi programba történő bevonás szakmai etikája. Legjobb tudomásunk szerint nincs ilyen etikai kódex, pedig kialakítása rendkívül fontos lenne. Gyakorlatilag a tanú további életéről való döntés a programba való bevonásról döntés.
- 27) A programba felvett tanú később a vallomását visszavonja – programból kilép, vagy Szolgálat megszünteti az együttműködést. A programban való

²³ A 34/1999. (II.26.) kormányrendelet fogalom-meghatározásai alapján

részvételével az addig okozott költségek, a hatóság által vállalt kockázatba tartozik bele vagy követelhető és peresíthető a személyen? Sajnos a gyakorlat azt mutatja, hogy a programba vonás sokszor nem csekély költségei elvesznek, a vállalt kockázat kategóriába tartoznak. Egyedül a bevont személy helyett történő teljesítések peresíthetők – de erre még nem volt példa.

28) Uniós javaslat merült fel az Europol központi, koordináló szerepére a tagállamok tanúvédelmi együttműködései kapcsán – nem támogatjuk, mert főlegesen kerülne az alkalmazandó rendszerbe egy újabb szereplő, ezzel is növelve az esetleges dekonspiráció veszélyét.

3.2. Az eredmények hasznosítása

3.2.1. a jogtudomány számára

- a tanúvédelem büntetőeljárás-jogi rendszerezett vizsgálata
- a büntető eljárásjogon kívüli, de a bűnügyi tudományok körébe tartozó jogterületek rendszerezett vizsgálata a tanúvédelem témakörében
- a bűnügyi tudományokon kívüli jogterületek tanúvédelmi szempontból történő megközelítése
- egyes államok tanúvédelmi rendszereinek összehasonlító vizsgálata, a rendelkezésre álló eszközrendszerek bemutatása
- mind a védelmi, mind a támogató jellegű eszközök rendszerezett felsorolása, átfogó bemutatása
- a szervezett bűnözés kialakulásának bemutatása az egyes államok vonatkozásában
- a szervezett bűnözés és a tanúvédelem összefüggéseinek átfogó elemzése, nemzetközi viszonylatban is
- az Európai Unió által a szervezett bűnözésre és az ehhez kötődő tanúvédelemre adott válaszok szakmai bemutatása, ezzel együtt az uniós „rendészeti” - jog és a biztonság – fejlődés egyes állomásainak ismertetése
- a tanúvédelem alá bevont személyi kör újragondolása, szükségszerű kibővítése problémájának a felvetése
- a hatóságok részéről történő befolyásolás teljes tilalma alapelv ismételt felvetése, az ezzel kapcsolatos szakmai etikai normák hiányának a bemutatása

3.2.2. a jogalkotás számára

- a Ket., a Pp. és az Sztv. tanú fogalmának újragondolása, egységesítése – figyelemmel a hatóságok részéről történő eljárásba bevonás problémakörére
- a tanúvédelmi eszközök alkalmazásának, a programba történő bevonás részletes szakmai szabályainak kidolgozása

- a Tanúvédelmi Szolgálatra vonatkozó belső normák kialakítása, meglétük esetén a „finomhangolásuk”, pontosításuk a programból kilépő személyekkel kapcsolatos dekonspirációs problémák elkerülése, minimálisra csökkentése végett
- a tanúvédelmi programból önként kilépett vagy a hatóság által eltávolított személyekkel kapcsolatos kártérítési szabályok kidolgozása
- a gyakorlati végrehajtás során felmerülő – elsődlegesen külföldi államokkal kapcsolatos – jogalkotási problémák bemutatása

3.2.3. a jogalkalmazás számára

- a tanúvédelem tág értelemben vett, rendszerszemléletű megközelítése, az ezzel kapcsolatos más jogterületeken megteendő feladatok bemutatása
- a tanúvédelmi intézmények alkalmazásának hatékonyabb biztosítása
- az egyes jogintézmények hatóságok részéről történő alkalmazásának, alkalmazhatóságának a bemutatása
- az eljárásokban a szakszerűség, az eljárási rend betartására, betartatására való törekvés
- az egyes, jogalkalmazói területeken jelentkező problémák felvetése, a problémák értékelése, újragondolásának a kérdései

4. SUMMARY

European crime has doubled in the last forty years. The exact comparison of European crime is rather difficult since there are significant differences in the legal definitions and statistics. But it is not only the quantity of crime that worries the security forces but first of all the new structure of crime, the new quality of crime, the greatest danger being organized crime.

One of the greatest challenges of the 21st century is the battle against organized crime. The phenomenon has “developed” into a cross-border activity by now and is present in practically all countries together with its not at all beneficent effects. Its appearance in Hungary is not a novelty either, there were traces of it already in the second half of the 20th century, and this tendency has developed, changed, become stronger in the last decades.

The thesis briefly presents the relations between organized crime and witness protection, in connection with this it examines the witness as a procedural category, the concept of witness both in national legal standards — in fields within and without criminal sciences — and in the relevant international law, their role in the criminal procedure as well as their rights and obligations in connection with their procedural situation.

The definitional problem of organized crime, its so far multicoloured definition are objects of examination.

The thesis touches upon the criminal historical introduction of a few nations — the United States, Italy, Germany, Slovakia — that are of great importance with reference to witness protection, focusing primarily on the major stages of the appearance of organized crime and the criminal-political, regulational answers related to it, and parallel to this it presents the system of means in witness protection available for the authority.

In relation to the above, the introduction of the development of the Hungarian organized crime, the survey of legal- and criminal-political reasons that lead to the formation of witness protection form the marrow of the thesis, as well as the listing, introducing of the present-day system of means of witness protection, the relation of the individual means to the international standards, the discussion of the — possibly — connected regulational problems and the introduction of the contradictions between the normatives and practical execution.

The collected amending suggestions (*de lege ferenda*), which search for the answers to the incidental criminal-political, normative, criminalistic and security-organizational problems constitute an integral part of the thesis, they systematize the most important

deductions. The use of the results represents high value for both jurisprudence and legislation, as well as for law enforcement.

5. A SZERZŐ ÉLETRAJZA

Dr. Csányi Csaba – főiskolai tanársegéd, rendőr százados, rendőrségi tanácsos. Felsőfokú polgári végzettség megszerzését követően került a Budapesti Rendőr-főkapitányság XVIII. kerületi Rendőrkapitányság, Bűnügyi Osztály kötelékébe. A szakmai végzettséget adó RTF Rendészeti Vezetőképző, Továbbképző és Kutatóintézet sikeres befejezését követően Pécssett szerez jogi diplomát. 2001-ben kerül az Országos Rendőr-főkapitányság, Bűnügyi Főigazgatóság, Bűnügyi Ellátó Igazgatóság állományába, speciális, operatív-műveleti területre, ahol 2008-ig tevékenykedik. A Bűnügyi Ellátó Igazgatóság (ORFK BEI) állományában az Igazgatóság hatáskörébe rendelt feladatok operatív végrehajtása során munkacsoport-irányítói tevékenységet lát el. A fentiekén túlmenően részt vesz az állomány kiválasztásában illetve kiképzésében mind elméleti, mind gyakorlati szinten.

Ezt követően kerül sor berendelésére az IRM állományába, majd vezénylik a Rendőrtisztviselői Főiskolára, oktatói állományba a Büntetőjogi és Kriminológiai tanszékre.

2006-tól a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskolájának hallgatója, doktorandusz. 2009. februárban – a doktori képzés 6 féléve alatt kötelezően megszerzendő 180 kreditet messze túlszárnyalva - 237 kreditet gyűjtött össze - öt tanulmányi félév alatt teljesíti a követelményeket, ezért a Doktori Iskola Tanácsa, kérelmének helyt adva, döntött az abszolutórium kiadásáról.

2009. áprilisában megkezdte a PTE ÁJK Doktori Iskolájában a doktori fokozatszerzési eljárást. 2009. májusában a PTE ÁJK doktori szigorlati vizsgabizottsága előtt sikeres vizsgát tesz, summa cum laude eredménnyel.

A fokozatszerzési eljárás keretein belül a büntetőjogi tanszékhez kapcsolódóan írja a disszertációját, melynek címe: „A tanúvédelem és a szervezett bűnözés összefüggései és a tanúvédelem egyes eszközei”. Témavezető konzulense: Dr. Gál István László PhD, habilitált egyetemi adjunktus.

Fő kutatási területe: a tanúvédelem elméleti kérdései és gyakorlati végrehajtásának problémái, titkosszolgálatok (jog) történeti fejlődése, titkosszolgálati eszközök és módszerek felhasználásának büntetőjogi kérdései,

A PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszékén társelőadóként szemináriumot vezet, óraadó tanár.

Részt vesz – oktatóként - a PTE ÁJK-n folyó posztgraduális képzésben is, a kriminalisztikai szakjogász képzésben a tanúvédelem témakör vezetőoktatója. A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar keretein belül működő Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet (GBK) legfőbb döntéshozó testületének, az Intézeti Tanácsnak elnöke.

A Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Területi Bizottság Tudósklubja Ellenőrző Bizottságának elnöke.

A Rendőrtisztviselői Főiskolán a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretein belül rangos konferenciákat szervez.

Alapító elnöke a Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesületének, melynek feladata és egyben célja, hogy a rendészettudományok körében koordinálja és szervezze a Magyarországon folyó oktató és kutatómunkát, pályázati és szakértői tevékenységet, valamint a hazai és nemzetközi együttműködést.

Tagja a Rendőrtiszti Főiskola Tehetséggondozási Tanácsának, melynek feladata a kiemelkedő teljesítményt nyújtó hallgatók támogatása.

Ezen túlmenően a Magyar Rendészettudományi Társaság Bűnügyi Tagozatának, valamint a Rendőrtiszti Főiskola büntető-, és büntetőeljárás jogi Tudományos Diákkörének is titkára.

Oktatói, kutatói és szervezői tevékenységéhez kötődően jött létre a Doktoranduszok Országos Szövetségének új tudományos osztálya, a Rendészettudományi Osztály.

Több rangos szervezet tagja, így többek között a Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Területi Bizottsága Tudósklubjának, az „Egyesület a Szervezett Gazdasági Bűnözés Elleni Hatékonyabb Fellépésért” szervezetnek, a Magyar Rendészettudományi Társaságnak, a Magyar Kriminológia Társaságnak és a Magyar Büntetőjogi Társaságnak is.

Az elmúlt időszakban a Magyar Rendészettudományi Társaság a társaság érdekében végzett kimagasló tevékenysége elismeréséül oklevélben részesítette.

2010-ben a szakterületén végzett kiemelkedő oktatói és kutatói tevékenységéért az igazságügyi és rendészeti miniszter „rendőrségi tanácsos”-i címet adományozott számára.

6. A SZERZŐ PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE

Megjelent:

1. Tanúvédelmi program rendszere Magyarországon Szakmai Szemle 2007/2. A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának kiadványa
2. A Rendőrség morális „válságának” értelmezése – Tanulmány Rendészeti Szemle 2008/1.
3. Válság nincs, de gond akad bőven - Interjú a Rendészet – Rendőrség helyzetéről Népszabadság – 2008. október 06.
4. A magyar rendőrség helyzete, reformjának irányai, lehetőségei – ELTE-s tanulmánykötet 2008.
5. A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatok rövid történeti háttére – a titkos információgyűjtés szempontjából – MK KBH Szakmai Szemle „T” száma 2008.
6. A titkos információgyűjtést szabályzó jogi normák a rendszerváltás előtt és után – jogtörténeti feldolgozás VI. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés tanulmánykötetében
7. Managing the crisis of law enforcement organisations interpreting on a wider (society) platform - Zbornik radova-Collected Papers, Pravni fakultet Novom Sadu-Novi Sad Faculty of law Serbia, az Újvidéki Egyetem kari lapja 2008.
8. A katonai titkosszolgálatok titkos információgyűjtő tevékenysége - MK KBH Szakmai Szemle „T” száma 2009.
9. Gondolatok a tanúvédelemről – PTE AJK GBK tanulmánykötet 2009/1
10. Titkosszolgálati eszközök, módszerek szabályozása, esetleges jövőbeli kérdések - Szakmai Szemle „T” száma 2009. A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának kiadványa
11. A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői eljárásról – röviden – Zbornik radova-Collected Papers, Pravni fakultet Novom Sadu-Novi Sad Faculty of law Serbia, az Újvidéki Egyetem kari lapja
12. Titkos információgyűjtés és titkos adatszerzés - Magyar Rendészet 2009/1. különszáma /RTF PhD Tanulmányok/
13. „Vom zeugenvorladungsschreiben bis zum telefon” - 110 jahre zeugenladung PTE AJK PhD tanulmánykötet
14. A tanú fogalma a büntetőeljárásban – Spring Wind 2010 konferenciakötet, Pécs

15. A lett tanúvédelem bemutatása - Magyar Rendészet különszáma 2010 - RTF PhD Tanulmányok

Szerkesztés:

16. Magyar Rendészet 2009. különszáma - RTF PhD Tanulmányok

17. Magyar Rendészet 2010. különszáma - RTF PhD Tanulmányok

Megjelenés alatt:

18. A büntető eljárásjogi alapismeretek - segédanyag a Rendőrtiszti Főiskola kriminalisztikai szakértő képzésében résztvevők számára (RTF-s gondozásban)

19. A büntetőeljárás – RTF tankönyv részlet

20. Az Európai Unió válaszok a szervezett bűnözés elleni küzdelemben – RTF Magyar Rendészet különszáma